УДК 81'367.332.7

КОБЧЕНКО Наталя Віталіївна,
кандидат філологічних наук, докторант кафедри української мови та прикладної лінгвістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: natalia.kobchenko@gmail.com

ФУНКЦІЙНИЙ СПЕКТР ПРОНОМІНАТИВА *ТАКИЙ* У СКЛАДІ КОНСТРУКЦІЙ З ПОДВІЙНИМ ПРЕДИКАТИВНИМ ЗВ'ЯЗКОМ

Статтю присвячено висвітленню модифікаційного потенціалу синтаксичних трійок структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, ад'єктивний компонент яких ускладнений прономінативом ***такий****. Мета наукового пошуку полягає в аналізі механізмів взаємодій подвійного власне-предикативного зв'язку, що функціює в зазначених конструкціях, з іншими типами синтаксичного зв'язку та з'ясуванні напрямків транспозиції займенникового слова* ***такий*** *під час цих процесів.*

Схарактеризовано механізми взаємодії подвійного предикативного зв'язку, реалізованого в зазначених конструкціях, з одиничними (сурядним та напівпредикативним) і з подвійними (опосередкованим та предикативно-кореляційним) синтаксичними зв'язками в структурі простого речення. Описано специфіку його взаємодії з підрядним детермінантним, підрядним прислівно-кореляційним та недиференційованим на рівні складного речення. Також окреслено взаємодію подвійних зв'язків – власне-предикативного й підрядно-предикативного – у межах складного речення за посередництва підрядного прислівно-кореляційного або недиференційованого. Висвітлено граматичний статус ускладнювального прономінатива ***такий*** *у кожному зі структурно-семантичних різновидів речень, сформованих унаслідок зазначених взаємодій. До перспектив запропонованого дослідження належить з'ясування причин і механізмів модифікації синтаксичних трійок структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, у яких позицію ад'єктива посідає займенниковий прикметник* ***такий*** *самостійно.*

Ключові слова: *синтаксичний зв'язок, подвійний синтаксичний зв'язок, предикативний зв'язок, синтаксична трійка, подвійний присудок, предикативне означення, дуплексив, депіктив, займенникове слово, транспозиція.*

Постановка проблеми. Питання про синтаксичні зв'язки не втрачає актуальності протягом усієї історії існування синтаксису як окремого розділу лінгвістики. І попри те, що більшість із них набула теоретичного обґрунтування, деякі типи цього феномену ще очікують наукових рефлексій задля визначення їхнього граматичного статусу. Одним із невиконаних завдань залишається вичерпний опис природи подвійного синтаксичного зв'язку та механізмів його взаємодії з іншими типами в структурі синтаксичних побудов. Зокрема, потребує висвітлення питання про вплив семантико-граматичного наповнення конструкції, у якій реалізований подвійний власне-предикативний зв'язок, на його здатність взаємодіяти з іншими типами синтаксичного зв'язку.

Сферою функціювання подвійного власне-предикативного зв'язку є тричленні конструкції – синтаксичні трійки – структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$. Прикметною рисою цих побудов є те, що роль третього, ад'єктивного, компонента можуть виконувати не лише слова прикметникового типу, а і їхні функційні еквіваленти – відмінкові форми іменників та цілісні словосполучення. Наші попередні дослідження дають підстави стверджувати, що здатність подвійного власне-предикативного зв'язку взаємодіяти з тим чи тим типом одиничного синтаксичного зв'язку певним чином залежить від семантико-граматичної специфіки ад'єктива. З одного боку, ускладнення цього ад'єктива прономінативом *такий* уможливлює дещо інші способи синтаксичного поширення й ускладнення синтаксичної трійки порівняно з тією, де цей компонент виражений власне-прикметником. З іншого

боку, і зазначене синтаксичне оточення впливає на граматичний статус займенникового слова *такий*, зумовлюючи його перехідний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з особливостей подвійного власне-предикативного зв'язку в синтаксичних трійках з ускладненим ад'єктивом є його здатність взаємодіяти з підрядним прислівно-кореляційним зв'язком. Результатом такої взаємодії постають складнопідрядні займенниково-співвідносні речення, які вже були об'єктом наукового аналізу. Мовознавці досліджували такі побудови, де підсилений прономінативом ад'єктив виконує роль означення або частини складеного іменного присудка. Зокрема, В. М. Ожоган описує їх із-поміж складнопідрядних речень нерозчленованої структури з прислівно-кореляційним типом синтаксичного зв'язку з прономінативно-співвідносною підрядною предикативною частиною несиметричною адвербіально-атрибутивною [1, с. 73-76]. У концепції Р. О. Христіанінової вони потрактовані як катафоричні складнопідрядні речення асиметричної структури й за семантичним чинником розподілені на кількісно-характеризаційні та міри й ступеня [2, с. 270-271]. Л. В. Шитик, аналізує такі речення в системі синкретичних конструкцій: ті, у яких лексема *такий* стосується прикметника-означення, кваліфікує складнопідрядними атрибутивно-кількісно-наслідковими [3, с. 180], а ті, у яких ця одиниця стосується прикметника-частини складеного іменного присудка, визначає як займенниково-співвідносні кількісно-наслідкові [3, с. 203]. У низці інших праць окреслено структурно-семантичні й стилістичні особливості цих речень [4; 5; 6]. Проте специфіка побудов аналізованої моделі – з прономінативом *такий* у складі подвійного присудка головної предикативної частини – не висвітлена в студіях українських лінгвістів. Транспозиційні можливості займенникових слів теж обґрунтовані в науковій літературі [7, с. 49-56; 8; 9]. Особливості змін категорійного статусу прономінатива *такий* залишилися поза увагою вчених.

Мета статті. З огляду на це метою пропонованої розвідки постало: 1) проаналізувати механізми взаємодій подвійного власне-предикативного зв'язку, що реалізований у синтаксичних трійках з ускладненим ад'єктивом, з іншими типами синтаксичного зв'язку; 2) з'ясувати напрямки транспозиції прономінатива *такий* під час цих взаємодій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед безпосереднім викладом результатів дослідження вважаємо за доцільне пояснити використану в студії термінологію. Зокрема, поняттям **синтаксична трійка** оперуємо на позначення трикомпонентної конструкції, між складниками якої реалізовано подвійний синтаксичний зв'язок. Усі конструкції, що є сферою функціювання подвійного синтаксичного зв'язку, постають унаслідок перебудови й ускладнення синтаксичних зв'язків між компонентами двох вихідних структур у процесі об'єднання їх у похідну, напр.: ***Я повертався*** *з редакційних зборів* ***приголомшений*** (Я. Мельник) ← ***Я*** *повертався з редакційних зборів +* ***Я*** *був приголомшений*. Спільний лексичний компонент вихідних речень у похідній конструкції називаємо **вершиною синтаксичної трійки**. Відповідно, **основа синтаксичної трійки** – це два інші компоненти синтаксичної трійки, які містяться в різних вихідних реченнях, а в похідному входять до складу синтаксичної трійки. І **членом основи синтаксичної трійки** номінуємо кожен із цих компонентів.

Щодо статусу прономінатива *такий* у складі аналізованих синтаксичних трійок насамперед варто зауважити, що в приад'єктивній позиції його дейктична функція дещо послаблена. Він не заступає жодного компонента на позначення ознаки, тобто не вказує на жодну ознаку, а натомість підсилює стан чи ознаку, виражену сусіднім ад'єктивом. Із цього випливає, що в такій реченнєвій позиції його граматична сутність наближається до частки. Проте говорити про цілковиту партикуляцію замало підстав, адже цей компонент не просто підсилює значення ознаки чи стану, виражене ад'єктивом, а й співвідносить цю ознаку чи стан із їхнім поясненням, деталізацією або

причинами чи умовами їхнього виникнення, викладеними в попередньому чи в наступному контексті. Деякий ступінь дейктичності компонентові *такий* у позиції перед ад'єктивом чи його еквівалентом (субстантивом із характеризувальним або оцінним значенням) усе ж таки притаманний: він указує на опис стану чи ознаки, заступаючи конструкцію, яка репрезентує цей опис, і водночас уекспресивнює цей стан чи ознаку, актуалізуючи компонент, що є однослівною назвою попереднього чи наступного опису. Це вможливлює стверджувати, що синкретичний у зазначеному вживанні компонент *такий* постає й засобом зв'язку на рівні складного синтаксичного цілого. Постаючи еквівалентом попереднього або наступного речення / речень і водночас актуалізуючи недієслівний компонент подвійного присудка, він опосередковує зв'язок цього речення / речень як цілісності з підметом (вершиною синтаксичної трійки) та дієслівним компонентом подвійного присудка (одним із членів основи синтаксичної трійки), напр.: *І від цього невідання хлопчика злегка перемкнуло, почало нудити і похитувати, як з голодухи.* ***Таким пришибленим він*** *і* ***приїхав*** *на Хрещатик* (Г. Тарасюк); *– Я й не знала, що* ***він таким розбишакою росте****, – сказала без осуду. – Потайний, виходить. Спокійний наче, а це набешкетував сьогодні – побив Марка Василенкового* (М. Стельмах). Ця взаємодія може набувати складнішого характеру, охоплюючи ще й сурядний зв'язок, а саме у випадках, коли прономінатив *такий* актуалізує ряд однорідних недієслівних компонентів подвійного присудка, напр.: *Соломія біжить, здається, крізь цілий ліс, такий довгий її біг, гілки боляче хльоскають по обличчю, плечах, ріках, а вона біжить і біжить. / – Петре! – безтямно волає не вона, а її серце, таке велике цієї миті, як місяць на небі пару тижнів тому.* ***/ Такою страшною, подряпаною, з безтямними очима*** *і* ***тілом****, що вже не дрижало, а швидше билось у конвульсіях,* ***вона вибігає*** *на доріжку* (В. Лис). У цих контекстах синкретичне займенникове слово залучає попередню конструкцію до опосередкованої участі не лише в подвійному власне-предикативному зв'язку, а й у сурядному.

Щодо внутрішньореченнєвої (без виходу не рівень тексту) взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку в синтаксичних трійках з ускладненим ад'єктивом, то вона можлива як на рівні простого, так і в межах складного речень. На рівні простого речення найпродуктивніше вона відбувається із сурядним зв'язком. Здебільшого розмноженими постають позиції або ускладненого члена основи синтаксичної трійки (ад'єктивного компонента подвійного присудка), або основи загалом (подвійного присудка як комплексу), або водночас ускладненого члена основи й основи загалом, напр.: ***Вона лежала така тиха, пригноблена, розтоптана*** *і* ***розуміла*** *лиш одно, що вона одинока* (М. Коцюбинський). У складі зазначених побудов елементові *такий* властивий вищий ступінь партикуляції: у ньому переважають ознаки частки, адже він семантично не співвіднесений ані з попередньою, ані з наступною конструкціями. Водночас його займенникові ознаки ще не цілком нейтралізовані. Залишки його потреби бути співвіднесеним із певною реалією впливають на лексичне наповнення однорідних щодо підсиленого ним ад'єктива членів: усі вони містять значеннєвий відтінок причини стану суб'єкта, вираженого першим ад'єктивом, і цим компенсують інформативну недостатність займенникового слова *такий*, пор.: *Вона лежала така тиха, пригноблена, розтоптана* ← *Вона лежала така тиха, бо почувалася пригнобленою, розтоптаною.*

Аналогійний граматичний статус притаманний цьому прономінативові й у синтаксичних трійках, ускладнених порівняльною конструкцією. Залишки його дейктичності зумовлюють потребу в семантичному поширенні ад'єктива чи його еквівалента, яку, власне, й задовольняє порівняльний зворот. У такому разі модифікація розгляданих побудов відбувається на ґрунті взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку з напівпредикативним. Нерідко до такої взаємодії також залучений сурядний зв'язок, який розмножує позицію ад'єктивного члена основи

синтаксичної трійки, напр.: *Він винний – поспішив, але раптом голова пішла обертом, що вони вдвох, лише вдвох, а* ***вона зайшла така мила, привітна, як у колишніх немирівських листах*** (О. Іваненко). Порівняльний поширювач може бути репрезентований і підрядною предикативною частиною, напр.: *Мамуня лагідний і довірливий, як відвідувач ресторану, що вперше у своєму житті прийшов у цей заклад, свято вірячи, що* ***він*** *звідси* ***вийде таким же необдуреним, як і зайшов*** (О. Чорногуз). Цей тип модифікації постає наслідком взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку з підрядним детермінантним і виходить за межі простого речення.

Щодо взаємодії власне-предикативного зв'язку з іншими типами подвійного зв'язку, то вона зумовлює два типи модифікації розгляданих побудов. По-перше, перетинатися можуть власне-предикативний і предикативно-кореляційний[1] подвійні зв'язки, переформатовуючи синтаксичні трійки на так звані синтаксичні четвірки – конструкції структурної моделі S_7+S_{pron1}+V_f+$Adj_{1,5}$, напр.: *Гей,* ***Хома****, чого* ***ти сидиш такий сумний*** *<та невеселий>?* (Ю. Андрухович). Кожен із компонентів таких конструкцій перебуває в синтаксичному зв'язкові з трьома іншими водночас. Обидва субстантиви (вокатив, або номінатив у функції вокатива, й прономінатив) сполучені предикативними зв'язками з обома членами подвійного присудка (дієсловом та прикметником) водночас, а також корелюють між собою.

По-друге, подвійний власне-предикативний зв'язок може взаємодіяти з подвійним опосередкованим. Підсилений партикульованим прономінативом ад'єктив може бути поширений уточнювальним компонентом, напр.: *Використавши сильний цей приклад, жінка знову взялася за саноброблку цього куряївського шалапута, що набивається в зяті й від якого довірливій тещі довелось би, мабуть, усього почути, а поки що* ***сидить такий покірненький, аж присмучений****, шию витягнув гусаком, очі в стелю пустив, та все ловить, та все «вдумується»* (О. Гончар); ***Отакий і рости, сину, цікавий*** *до всього: життя треба знати* (А. Головко). Приєднаний у такий спосіб компонент, уточнюючи ад'єктивний член основи синтаксичної трійки (недієслівний компонент подвійного присудка), за його посередництва вступає в предикативний зв'язок у формі координації з вершиною синтаксичної трійки (підметом) та сполучається тяжінням з іншим членом основи цієї синтаксичної трійки (дієслівним компонентом подвійного присудка). Подекуди до цього різновиду взаємодії може долучатися й сурядний зв'язок. У побудовах, які ілюструють цей процес, семантичну потребу поширити ад'єктив, зумовлену партикульованим прономінативом *такий*, одночасно задовольняють однорідний щодо нього член, якому притаманний відтінок пояснення, деталізації, й уточнювальний компонент, напр.: *Він, видно, був доброї вдачі, а удавав з себе неприступну злюку – рятувався від «приятелів»,* ***сидів такий нашорошений, змобілізований*** *геть увесь,* ***наче аж колючий****, мов їжачок* (І. Багряний).

На рівні складного речення модифікація синтаксичних трійок структурної моделі S_1+V_f+$Adj_{1,5}$ з ускладненим ад'єктивом чи його еквівалентом охоплює більший спектр семантичних різновидів порівняно з модифікацією синтаксичних трійок цієї ж моделі, але з ад'єктивним компонентом, вираженим власне-прикметником. Здебільшого ці модифікації представлені складнопідрядними займенниково-співвідносними реченнями несиметричної структури, хоч подекуди трапляються й займенниково-співвідносні речення симетричної структури, а також безсполучникові утворення. Ще одна особливість цих модифікацій полягає в тому, що вони є наслідком взаємодії подвійних синтаксичних зв'язків – власне-предикативного та підрядного прислівно-кореляційного[2].

[1] Синтаксичний зв'язок між присудком і підметом, вираженим звертанням та продубльованим займенниковим іменником другої особи (*ти, ви*), кваліфікуємо як подвійний предикативно-кореляційний [10, с. 76-77].

[2] Обґрунтування подвійної природи підрядного прислівно-кореляційного зв'язку див. [10].

Найчастіше у складі синтаксичної трійки аналізованого зразка прономінатив *такий* зумовлює підпорядкування підрядної предикативної частини квантитативної семантики, напр.: ***Вбігла <Стручиха> до Олійнички в хату така люта,*** *що забула й поздоровкатися з господинею* (Б. Грінченко). У такому оточенні лексема *такий* повною мірою реалізує свою функцію вказівки на високий ступінь вияву ознаки чи стану, «виступаючи в значенні, близькому до слів: *дуже*, *великою мірою*» [11 (X), с. 21]. Наявність залежної від цього компонента підрядної частини зі значенням міри й ступеня посилює в ньому зазначену семантику, зумовлюючи його транспозицію до сфери прислівника. Проте повної адвербіалізації цей прономінатив не досягає, оскільки зберігає здатність узгоджуватися з ад'єктивом і не кам'яніє, пор.: *До зірваного мосту* ***він добрався такий зморений,*** *що аж упав і довго не міг звести подих* (М. Дашкієв); ***Тетянка припхалася*** *додому* ***така збуджена,*** *що це помітили усі – і чоловік, і діти* (Люко Дашвар); ***Свині лежать такі ситі й гладкі,*** *що й з місця не можуть рушити* (І. Нечуй-Левицький). Ці побудови формуються на ґрунті взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку з підрядним прислівно-кореляційним. Прономінатив *такий*, постаючи складником одного з членів основи синтаксичної трійки (ад'єктивного компонента подвійного присудка) і корелятом підрядної частини водночас, опосередковує залучення підрядної предикативної частини в межах синтаксичної трійки. Нерідко така взаємодія ускладнюється ще й сурядним зв'язком, унаслідок чого відбувається нанизування однорідних ад'єктивних компонентів подвійного присудка, напр.: ***Він сидів такий незграбний і сумний,*** *опустивши руки і лапи на землю, що біля нього зібралися діти і почали кидати в нього пісок* (Е. Андієвська); *Люди перешіптувалися за його спиною, а* ***він проходив*** *повз них* ***такий похмурий і відлюдний,*** *що ніхто не наважувався одверто глузувати з нього* (З. Тулуб).

За приєднання підрядної предикативної частини порівняльними сполучниками *як*, *мов*, *ніби* тощо, на її квантитативну семантику нашаровується компаративний відтінок, який, відповідно, впливає й на функцію корелята *такий*. Як наслідок – у таких контекстах лексемі *такий* притаманний синкретизм і на рівні граматичного статусу (реалізує перехідність між займенниковим прикметником, підсилювальною часткою та прислівником), і на рівні семантики (об'єднує значеннєві відтінки міри й ступеня та порівняння), напр.: ***Настя верталась*** *з відрами через город та садок* ***така весела,*** *неначе на той час і сад розвивався, і вишні зацвіли, і соловейки защебетали* (І. Нечуй-Левицький); ***Лежав такий здавлений і тяжкий, такий сірий,*** *мов смуток над землею* (О. Кобилянська); ***Тарас дивився*** *на Остапа* ***такий здивований,*** *начебто це був і не Остап* (О. Довженко).

Аналогійним є механізм взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку з підрядним прислівно-кореляційним і в складнопідрядних побудовах, де функційним еквівалентом ад'єктива синтаксичних трійок структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$ є цілісне словосполучення, організоване лексемами *вигляд*, *вираз* тощо. Подібно до окреслених вище, у конструкціях цього зразка підрядна предикативна частина й, відповідно, прономінатив *такий* як актуалізатор недієслівного компонента синтаксичної трійки головної предикативної частини реалізують або квантитативну, або квантитативно-компаративну семантику залежно від характеру сполучника, напр.: *Бідний* ***Павлуша роззирався*** *навколо* ***з таким розчарованим кислим виразом,*** *що мені аж шкода його стало* (В. Нестайко); *В приймальній першого секретаря* ***сиділа*** *темноброва* ***дівчина з таким непроникливим виглядом,*** *наче в неї десь під перукарськими кучериками було вишитампувано гриф «секретно»* (М. Стельмах); *А далі* ***Адам*** *схопиться за голову і в розпачі зі словами: «Сідалковський, моя Єва кохає не мене, а вас», – залишить «Фінділош» і* ***піде*** *містом* ***з таким нещасним виглядом,*** *як власник двох лотерейних квитків, на котрі випали найкрупніші виграші, але самі квитки випали з його кишені раніше за ті виграші* (О. Чорногуз).

Обстежений матеріал засвідчує також випадки семантико-граматичної перехідності лексеми *такий* як складника синтаксичної трійки аналізованої моделі й у структурі складнопідрядних займенниково-співвідносних речень симетричної структури. Вони постають як наслідок взаємодії подвійного власне-предикативного зв'язку з підрядним прислівно-кореляційним, що оформлений сполучним займенниковим словом *який*. Цю взаємодію може ускладнювати й сурядний зв'язок, зумовлюючи розмноження позиції ад'єктивного компонента основи синтаксичної трійки, напр.: *Молоді* ***панни вернулись*** *додому* ***такі щасливі, такі веселі,*** *якими ніколи не зазнали себе в інституті!* (І. Нечуй-Левицький).

Особливо цікавими є випадки об'єднання двох синтаксичних трійок – із власне-предикативним та підрядно-предикативним зв'язками – у межах складнопідрядного займенниково-співвідносного речення. Займенникові компоненти, що становлять кореляційну пару цих конструкцій, входять до складу різних синтаксичних трійок: корелят *такий* ускладнює ад'єктивний компонент синтаксичної трійки структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$ у головній предикативній частині, а релят *який* є ад'єктивним компонентом синтаксичної трійки структурної моделі $V_f+ S_4+Adj_{4,5}$ у підрядній предикативній частині. Їхнє об'єднання відбувається на ґрунті підрядного прислівно-кореляційного зв'язку, за допомогою якого синтаксична трійка підрядної предикативної частини сполучається з корелятом *такий* і за його посередництва входить до складу синтаксичної трійки головної предикативної частини, напр.: *Що вони говорили там – невідомо, а тільки <****Пан*** *Андрій>* ***вийшов*** *від дружини* ***такий похмурий,*** ***яким*** *іще ніколи* ***не бачив його*** *пан Козловський* (Г. Хоткевич).

Також зафіксовано об'єднання двох зазначених синтаксичних трійок за допомогою безсполучникового зв'язку, напр.: *І* ***такий вродливий лежить він,*** *наш Олекса, ніколи* ***таким не бачили його*** (О. Гончар). У таких конструкціях прономінатив *такий* постає у складі обох синтаксичних трійок, проте з різним функційним навантаженням. Якщо в першій предикативній частині він ускладнює ад'єктивний компонент подвійного присудка й має перехідний між займенниковим вказівним прикметником та вказівною часткою граматичний статус, то в другій предикативній частині його граматична поведінка однозначна: він є членом основи синтаксичної трійки з підрядно-предикативним подвійним зв'язком і функціює як займенниковий прикметник.

Висновки дослідження та **перспективи подальших наукових розвідок**. Отже, з одного боку, наявність ускладнювального прономінатива *такий* при ад'єктивному компонентові в синтаксичних трійках структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$ надає їм певної граматичної специфіки, а з іншого боку, така позиція зазначеного займенникового слова подекуди зумовлює зміни в його граматичному статусі. Прономінатив *такий* в аналізованих синтаксичних трійках, що формують просте речення, залучає їх до організації зв'язку текстового рівня, зокрема його ланцюгового різновиду, а сам у цій позиції зазнає часткової партикуляції, набуваючи перехідної між займенниковим прикметником і часткою сутності. У межах простого речення подвійний власне-предикативний зв'язок у проаналізованих конструкціях взаємодіє з одиничними (сурядним та напівпредикативним) й іншими подвійними (опосередкованим та предикативно-кореляційним) синтаксичними зв'язками. Наслідком цих процесів є розмноження позиції ад'єктивного компонента, його ускладнення порівняльним зворотом, уточнювальним членом, а також комплексний вияв підмета – особовий займенниковий іменник у формі другої особи та вокатив. У синтаксичних трійках, модифікованих цими типами синтаксичного зв'язку, елементові *такий* властивий вищий ступінь партикуляції. На рівні складного речення подвійний власне-предикативний зв'язок схильний до взаємодії з підрядним детермінантним, підрядним

прислівно-кореляційним та подвійним підрядно-предикативним. Наслідком його взаємодії з підрядним детермінантним синтаксичним зв'язком постають складнопідрядні речення розчленованої структури з підрядною порівняльною частиною, займенниковому слову *такий* у цих структурах притаманний певний ступінь партикуляції. Взаємодія подвійного власне-предикативного зв'язку з підрядним прислівно-кореляційним формує складнопідрядні займенниково-співвідносні речення несиметричної структури з підрядною міри й ступеня або міри й ступеня з відтінком порівняння, прономінатив *такий* у цих побудовах виявляє схильність до адвербіалізації. Взаємодія подвійного власне-предикативного зв'язку з подвійним підрядно-предикативним можлива за посередництва прислівно-кореляційного, а також недиференційованого зв'язку. Ці процеси призводять до витворення складнопідрядних займенниково-співвідносних речень симетричної структури або безсполучникових. Перспективу проведеного дослідження вбачаємо в аналізі реченнєвих реалізацій синтаксичних трійок структурної моделі $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, у яких прономінатив *такий* самостійно заповнює позицію третього компонента.

Список використаної літератури

1. Ожоган В. Синтаксис складнопідрядного елементарного речення / В. Ожоган. – Кіровоград : ЛОВ, 2006. – 123 с.
2. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові : [монографія] / Р.О. Христіанінова. – К. : Ін-т укр. мови ; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 368 с.
3. Шитик Л. В. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : [монографія] / Л.В. Шитик. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 474 с.
4. Ломакович С. В. Займенниково-співвідносні речення в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : 10.02.02 «Українська мова» / С. В. Ломакович ; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1993. – 52 с.
5. Огарєнко Т. А. Позиційна структура речень із займенниковими компонентами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова»/ Т. А. Огарєнко ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
6. Ткач О. В. Складнопідрядні речення з корелятами *так*, *такий* як засіб організації метатексту / О. В. Ткач, О. О. Переяслова // Лінгвістичні дослідження : [зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди]. – Харків, 2013. – Вип. 36. – С. 121-126.
7. Ожоган В. М. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови / В. М. Ожоган ; [НАН України, Ін-т укр. мови]. – К. : [б.в.], 1997. – 231 с.
8. Бондаренко Л. В. Склад та комунікативні функції вторинних часток : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Бондаренко ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2005. – 20 с.
9. Глібчук Н. Партикуляція – один із шляхів виникнення міжчастиномовних омонімів / Н. Глібчук // Лінгвістичні студії. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – Вип. 22. – С. 77-82.
10. Кобченко Н. Сфери реалізації прислівно-кореляційного зв'язку / Н. Кобченко // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 3. – С. 71-80.
11. Словник української мови : в 11 т. / [АН УРСР ; Ін-т мовознавства] ; [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

References

1. Ozhohan, V. (2006). *Syntax of Complex Elementary Sentence*. Kirovohrad : LOV (in Ukr.)
2. Khrystianinova, R. O. (2012). *Complex Sentences in the Modern Standard Ukrainian Language*. Kyiv: Institute of Ukrainian Language; Dmytro Buraho's Publishing house (in Ukr.)
3. Shytyk, L. V. (2014). *Synchronic Transitivity of Syntactic Units in the Ukrainian Standard Language*. Cherkasy : Publisher Chabanenko Yu.A. (in Ukr.)
4. Lomakovych, S. V. (1993). *The Pronoun-Correlative Type Compound Sentences in the Modern Ukrainian Language*: Unpublished dissertation for a doctoral degree in philology : 10.02.01 «Ukrainian language». Ternopil State Pedagogical Institute, Ukraine. (in Ukr.)
5. Oharienko, T. A. (2004). *Position Structure of Sentences with Pronoun Components* : Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology : 10.02.01 «Ukrainian language». Volodymyr Vynnychenko Kirovohrad State Pedagogical University, Kirovohrad, Ukraine. (in Ukr.)

6. Tkach, O. V. (2013). Complex Sentences with Correlative Words tak, takyi as the Way of Metatext Organization. *Linguistic researches (Linhvistychni doslidzhennia)*, *36*, 121-126. (in Ukr.)
7. Ozhohan, V. M. (1997). *Pronoun Words in the Grammatical Structure of the Modern Ukrainian Language*. Kyiv. (in Ukr.)
8. Bondarenko, L. V. (2005). *Composition and Communicative Functions of Secondary Particles :* Synopsis of the dissertation for a candidate degree in philology : 10.02.01 «Ukrainian language». Volodymyr Vynnychenko Kirovohrad State Pedagogical University, Kirovohrad, Ukraine. (in Ukr.)
9. Hlibchuk, N. (2011). Particularization as One of the Way of Inter-speech-parts Homonyms' Appearance). *Linguistic studies (Linhvistychni studii)*, *22*, 77-82. (in Ukr.)
10. Kobchenko, N. (2015). Scopes of Realization of the To-word-correlative Connection. *The typology and functions of language units (Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts)*, *3*, 71-80. (in Ukr.)
11. Bilodid, I. K. (Ed.) (1970-1980). *Dictionary of the Ukrainian language*, Vol. I-XI. Kyiv: Scientific opinion. (in Ukr.)

KOBCHENKO Natalia Vitaliyivna,
Candidate of Philology, Senior lector, doctoral student of Ukrainian and applied linguistics, Kyiv Taras Shevchenko National University
e-mail: natalia.kobchenko@gmail.com

FUNCTIONAL-CATEGORICAL STATUS OF THE PRONOUN *ТАКИЙ* IN CONSTRUCTIONS WITH DOUBLE PREDICATION

Abstract. Introduction. *The paper deals with the clearing up of the functions of syntactic triplets (three-members-constructions) of formal model $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, where the adjective constituent is expressed with the compound of the proper-adjective and pronoun* ***такий****.*

Purpose. *The purpose of the analysis is to explore the arrangement of the double proper-predicative connection, that realizes in such syntactic triplets, and the other types of syntactic connection; to study out the ways of transposition of the pronoun* ***такий*** *in such syntactic triplets as well.*

Results. *The double proper-predicative syntactic connection (realized in the syntactic triplets with the compound adjective) interacts with the coordinative connection, the semi-predicative connection, the double mediate connection and the double predicative-correlative connection in the structure of a simple sentence. The pronoun* ***такий*** *has some degree of particularization in the sentences formed with interactions of these syntactic connections. In the structure of the complex sentence the double proper-predicative syntactic connection interacts with the subordinate determinative connection, the subordinate to-word-correlative connection and the undifferentiated connection. The pronoun* ***такий*** *has some degree of adverbalization in the sentences formed with interactions of these syntactic connections. The interaction between the double proper-predicative connection and the double subordinate-predicative connection can be with the intermedium of the subordinate to-word-correlative connection and the undifferentiated connection.*

Originality. *The author has demonstrated how the ways of modification of syntactic triplets of structural model $S_1+V_f+($* ***такий*** *$+Adj_{1,5})$ depend on the pronoun* ***такий*** *in their structure, on one hand, and how this syntactic position of the pronoun influences on its ability to transpose to the other speech-parts' domain, on the other hand. The reveal of this dependence* ***is the originality*** *of the presented research.*

Conclusion. *The grammatical character of the pronoun word* ***такий****, which compounds the adjective in the syntactic triplets of formal model $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, depends on the modifications of these constructions in the structure of simple or complex sentence. Simultaneously, the availability of this pronoun word in these syntactic triplets predetermines the ways of their modifications. The prospective of our study is to explore the ways and arrangements of modification of the syntactic triplets of the formal model $S_1+V_f+Adj_{1,5}$, where the adjective constituent is expressed with the pronoun* ***такий*** *only.*

Keywords: *syntactic connection; double syntactic connection; predicative connection; syntactic triplet; double predicate; predicative attribute; duplexes; depictive predicate; pronoun; transposition.*

Надійшла до редакції 11.09.17
Прийнято до друку 12.10.17